

ШАТЫ
НА АБРАЗАХ

STVARAJ_BY

ПІЛІГРЫМКІ

Раней беларусы вандравалі значна меней, чым сёння. Прычынаў для гэтага шмат: не было хуткага транспарту, трэба было пільнаваць хатнюю гаспадарку. Звычайна калі й ехалі куды-небудзь на доўга – дык вучыцца альбо працаваць. Але адзін від кароткіх падарожжаў, папулярны ў беларусаў і сёння, усё ж быў – гэта пілігрымкі.

Пілігрымкі, альбо паломніцтва, – гэта падарожжы да пэўных касьцёлаў, цэркваў альбо проста да сьвятых месцаў. Людзі ходзяць у пілігрымкі, каб папрасіць ў Бога, Божай Маці альбо сьвятых прабачэньня за кепскія ўчынкі, каб выказаць просьбу аб здароўі, дабрабыце, каб падзякаваць за ачунак пасьля хваробы.

У пілігрымкі ходзяць і ў самаце, і зь сям'ёю, і цэлай грамадою. Часта людзі выходзяць адныя, а дарогаю прыядноўваюцца да іншых і да сьвятыні прыходзяць ужо ў вялізнай кампаніі са сьвятароў і простых вернікаў.

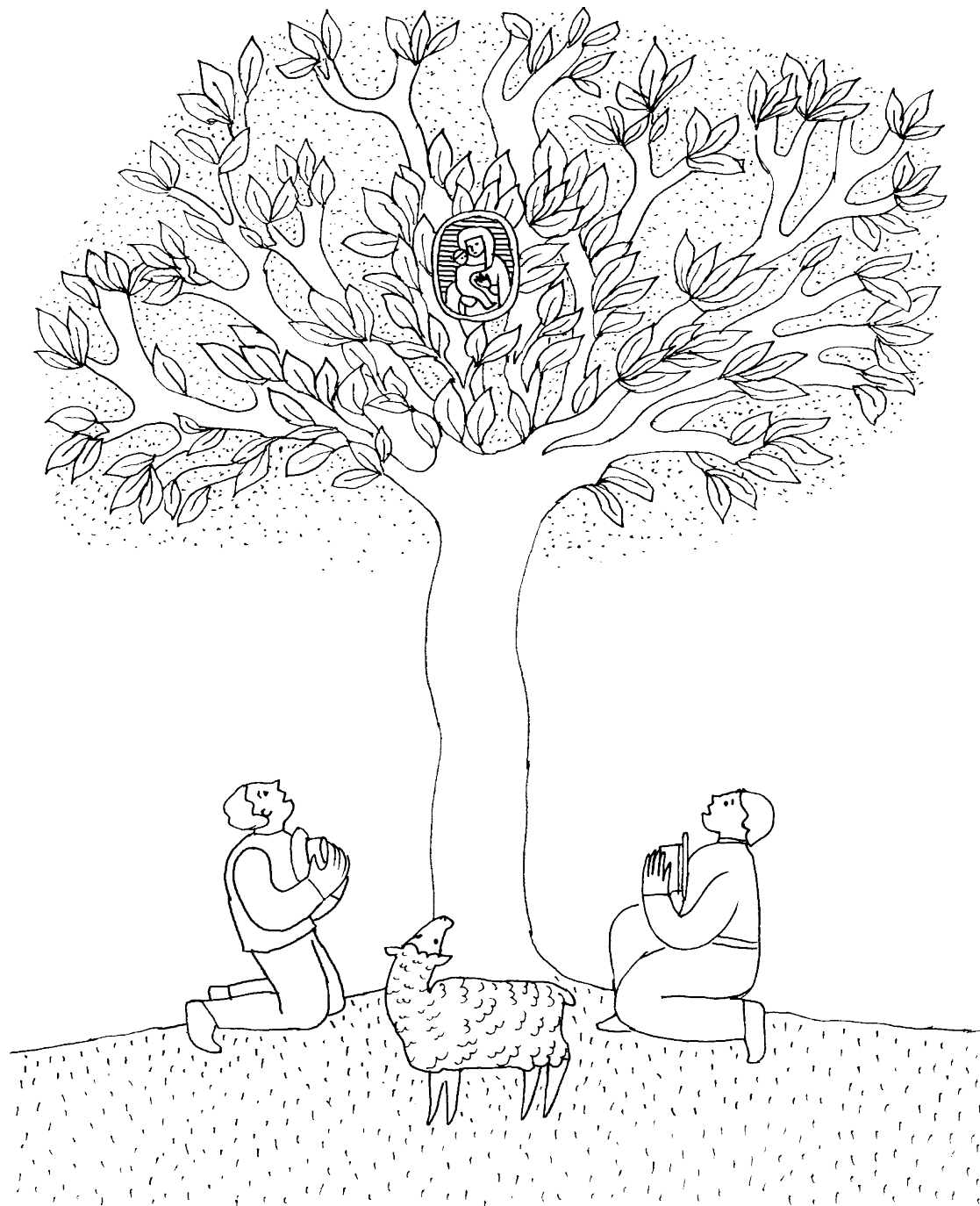
Часта канечным пунктам пілігрымак з'яўляюцца скульптуры і абразы святых, Бога і Багародзіцы, пра якія людзі захавалі легенды і паданні. У народных успамінах расказваюцца незвычайныя гісторыі з'яўлення абразоў, выздараўлення пасля кантакту са святыняю.

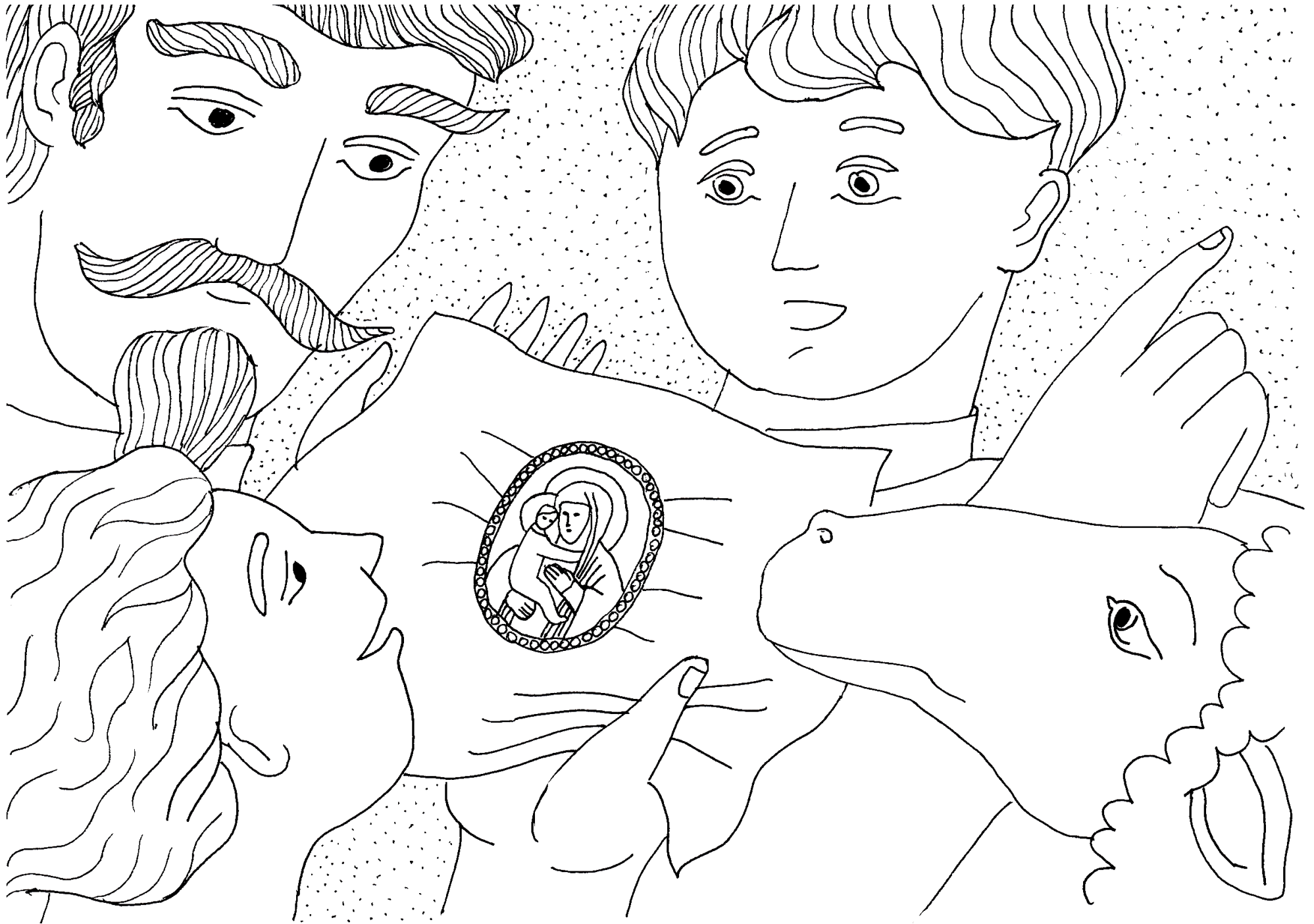
Адна з такіх легенд – легенда аб Жыровіцкай іконе Божай Маці – далей.

ЛЕГЕНДА АБ ЖЫРОВІЦКАЙ ІКОНЕ БОЖАЙ МАЦІ

Зьяўленьне абраза Маці Божай на жыровіцкай зямлі папярэдзіў цуд. У 1470 годзе пастушкі, якія пасьвілі ў лесе жывёлу, убачылі на дзікай грушцы нейкі прадмет, ад якога ва ўсе бакі разыходзіліся ясныя прамяні. Гата быў маленькі абразок Маці Божай, які зьяў незвычайным бляскам.

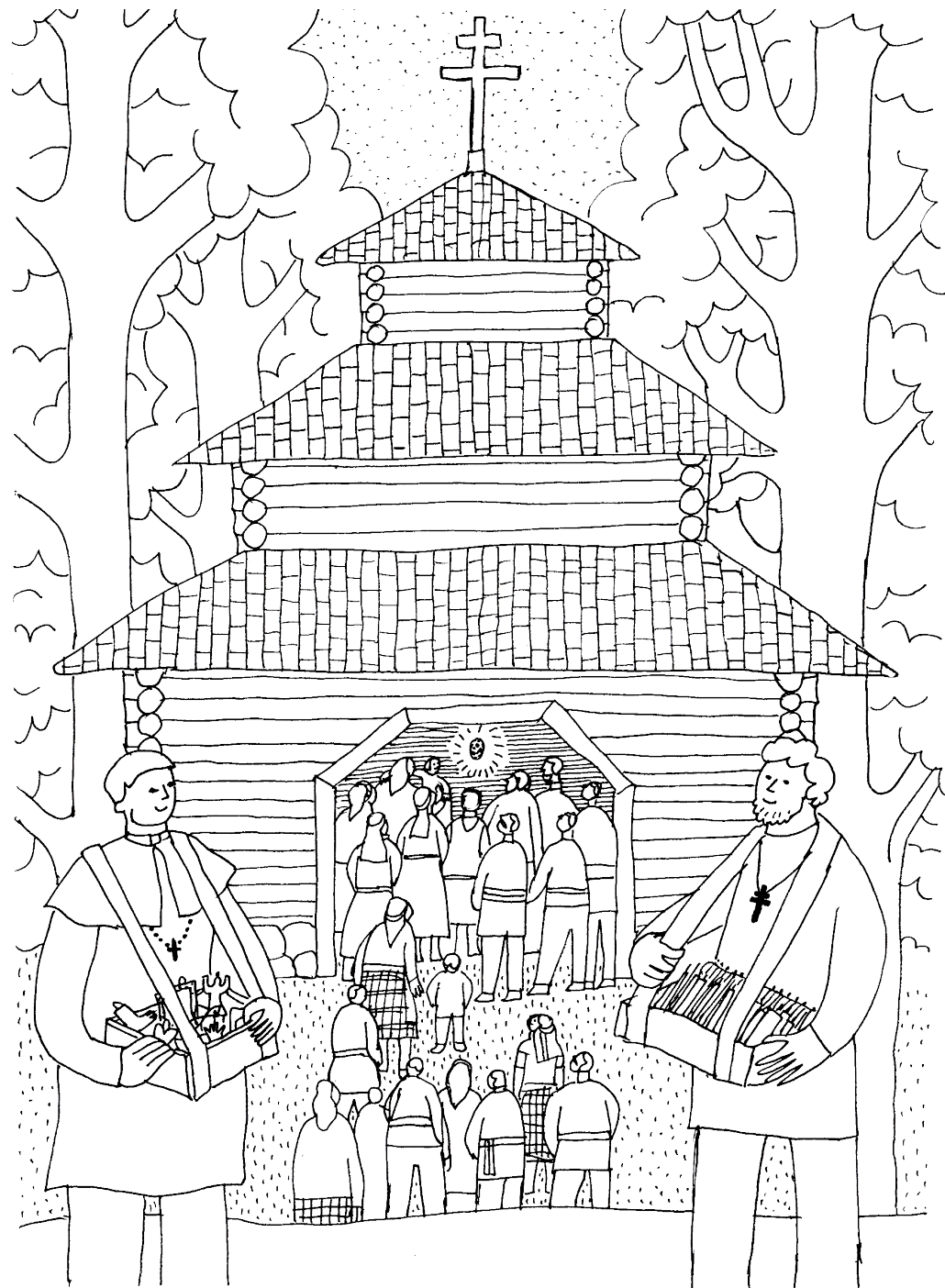

Хлопчыкі забралі яго й занеслі да свайго пана – літоўскага падскарбія Аляксандра Солтана, які загадаў пабудаваць на тым месцы драўляную капліцу.

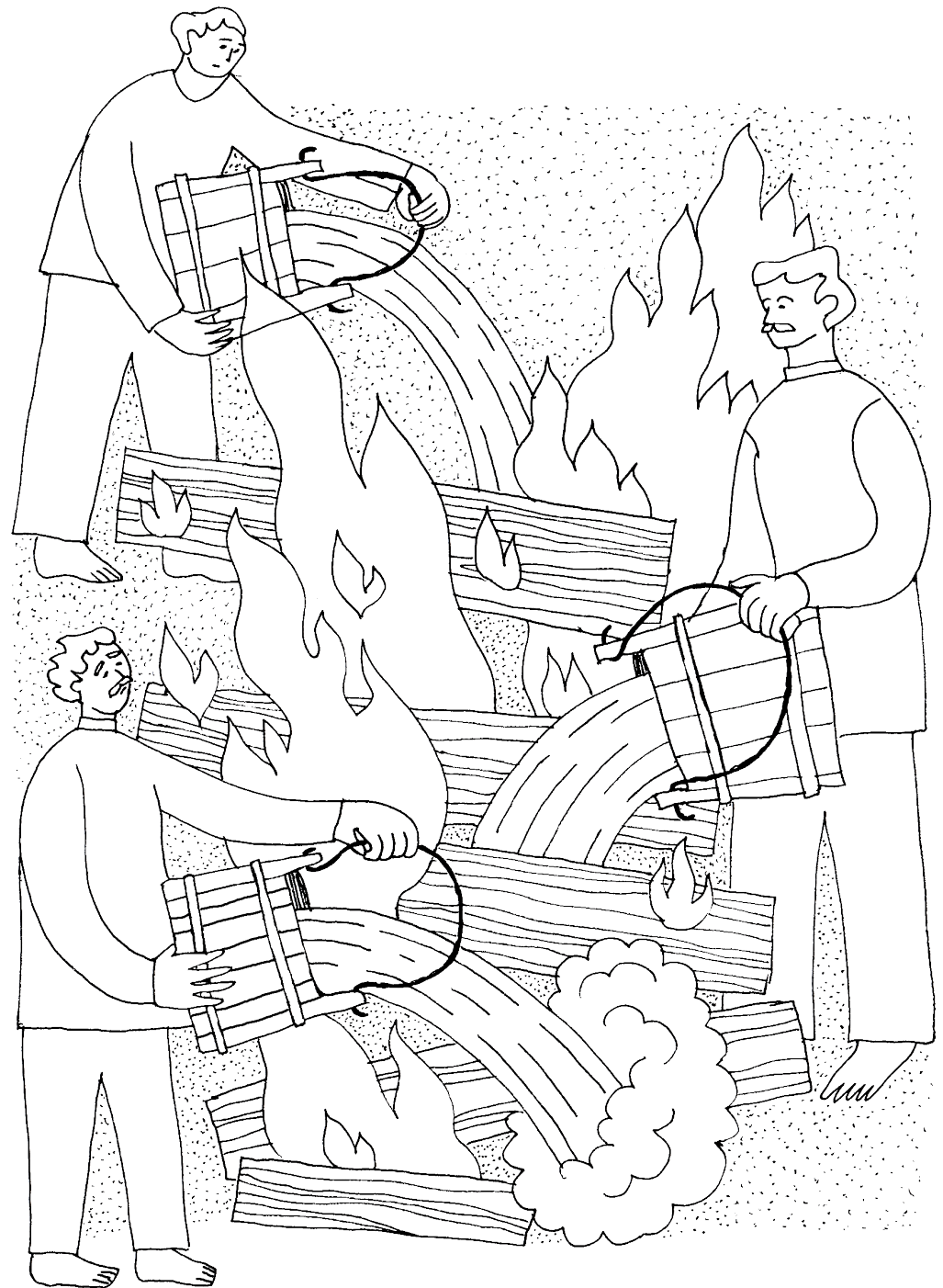
Слава цудоўнага абраза пачала прыцягваць да Жыровічаў вялікую колькасць набожнага люду.

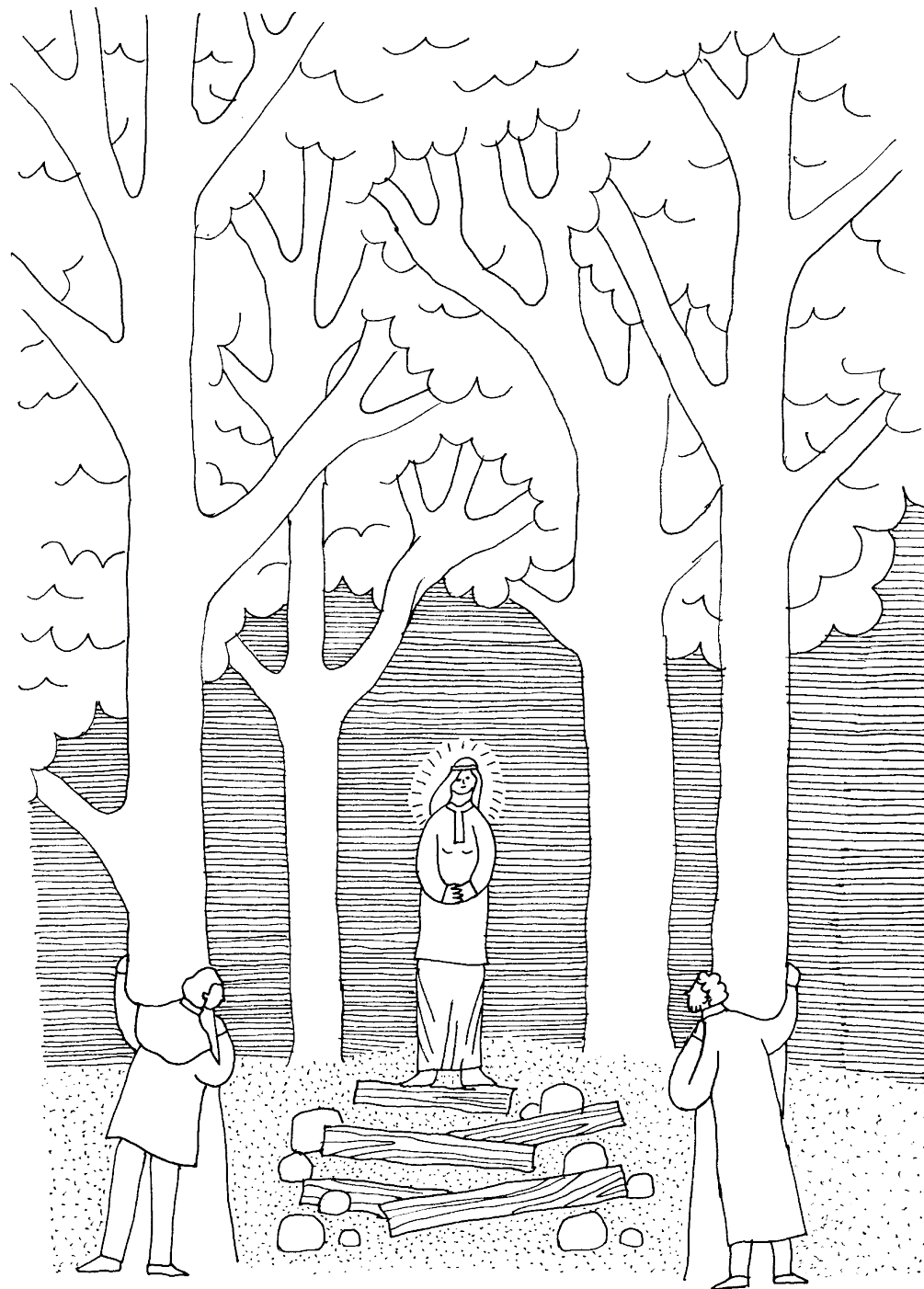
Празь некалькі дзесяткаў гадоў маленькая драўляная каплічка раптоўна загарэлася.

На вачах уражаных пілігрымаў над алтаром абвалілася столь і абраз зьнік у агні.

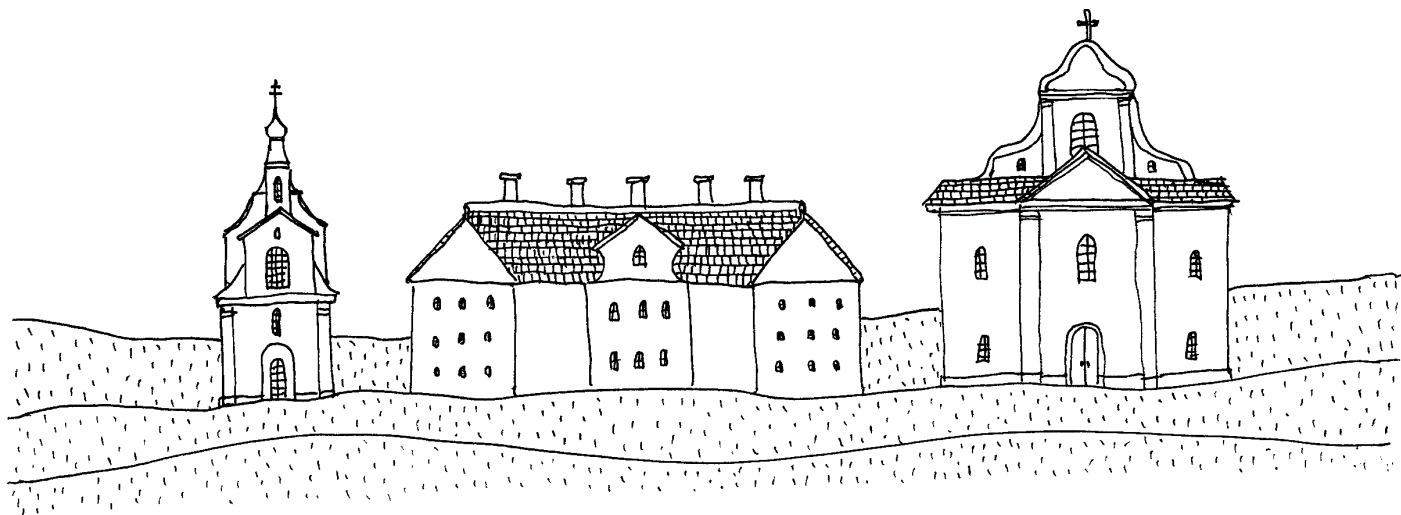

Пазьней, каля папялішча, дзеці
заўважылі Панну незвычайнай прыга-
жосьці, акружаную яснымі прамянямі.

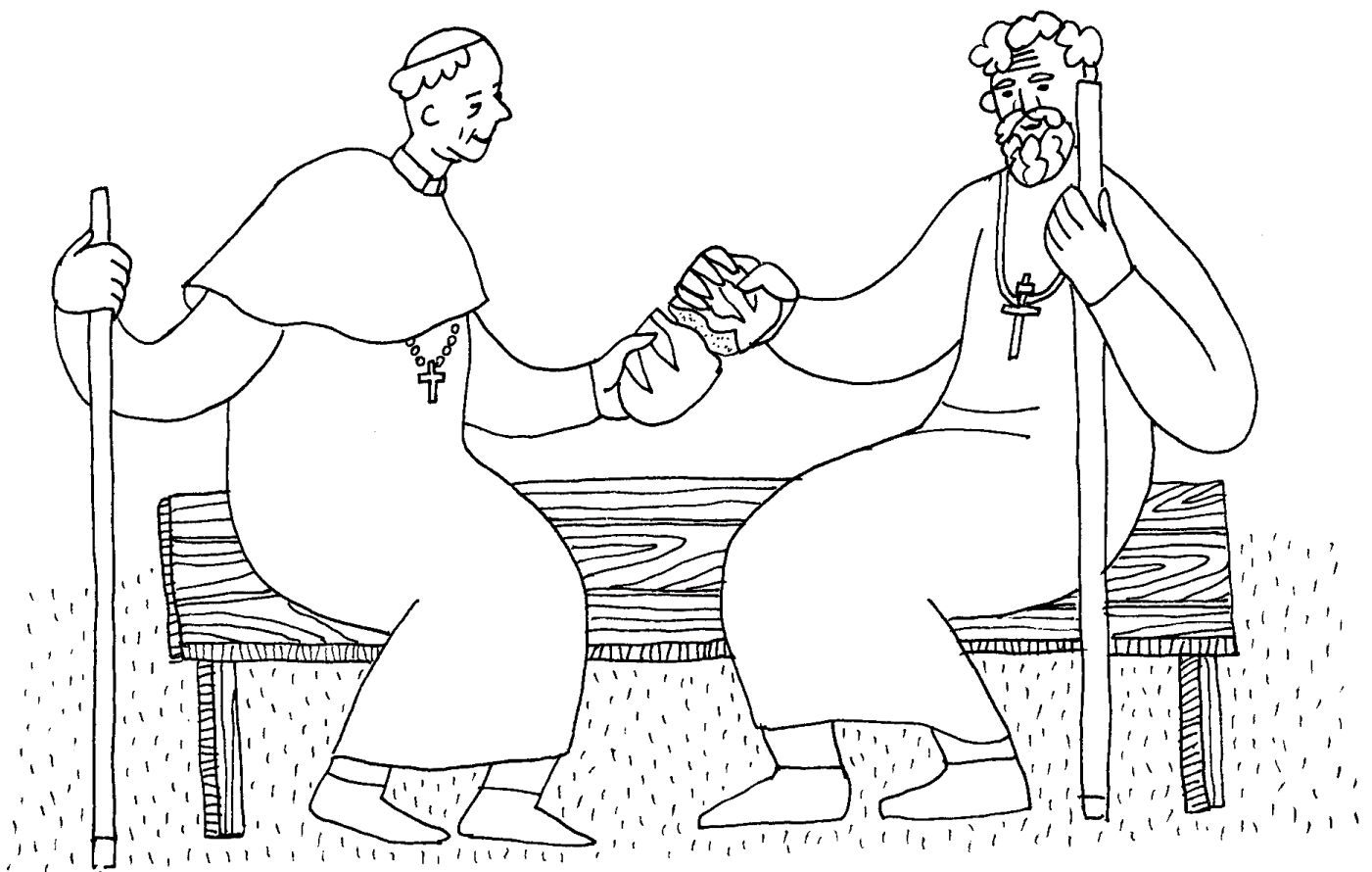

Пазьней, калі на гатае месца прыйшлі
сьвятары, яны знайшлі на камені некра-
нуты цудоўны абраз, перад якім гарэла
сьвечка.

У 1613 годзе тагачасны ўладальнік Жыровічаў Ян Мялешка пабудаваў тут мураваную сьвятыню й кляштар. Шматлікія цудоўныя здараўленьні невылечна хворых і іншыя незвычайныя цуды, якія адбываліся тут, прыцягвалі да сьвятога месца тысячныя натоўпы, таму слава мястэчка пашыралася далёка за межы краіны. Жыровічы ня ведалі непаразуменьняў і нянавісьці: панавала адзіная хрысьціянская вера, якая яднала розныя канфесыі.

ШАТЫ

Падчас пілігрымак і фэстаў вернікі прыносілі да сьвятыняў вельмі шмат ахвяраваньняў, сярод якіх былі ланцужкі, крыжыкі, падвескі й пярсцёнкі з каштоўных металаў, ватыўныя фігуркі.

С цягам часу ў некаторых прыходах і парафіях ахвяраваньняў са срэбра, золата, латуні, медзі было прынесена так шмат, што за імі не было відаць саміх абразоў. І тады вернікі, якія шчыра хацелі падзякаваць Богу й сьвятым, пачалі ствараць адмыслова прадуманыя дэкаратыўныя аздабы для ікон – шаты, альбо абклады.

Далей – некаторыя прыклады, зробленыя беларускімі майстрамі.

1.

1.Шаты абараза “Маці Божая Бялыніцкая”, 18 ст., касьцёл сьвятога Яна Хрысьціцеля, Сноў, Нясьвіскі раён.

2.Шаты абараза “Маці Божая Адзігітрыя”, 1750 – 1800 гг., з Прачысьценскай царквы ў Шарашове.

3.Шаты абараза “Маці Божая зь Дзіцём”, пасля 1751 г., Фарны касьцёл, Наваградок.

4.Шаты абараза “Маці Божая Адзігітрыя”, 1752 г., Юраўская царква, Давыд-Гарадок.

5.Шаты абараза “Хрыстос-Пантакратар”, 1767 г., Юраўская царква, Давыд-Гарадок.

6.Шаты абараза “Маці Божая Адзігітрыя Смаленская”, Пётар Сьліжык, 1774 г., Дзісна.

7.Шаты абараза “Маці Божая Адзігітрыя”, 2-я палова 17 ст., Безьдзеж, Драгічынскі раён.

8.Шаты абараза “Сьвяты Антоні Падуанскі”, 18 ст., Бяроза.

9.Шаты абараза “Маці Божая Замілаваньне”, 1803 г., Парахонск, Пінскі раён.

10.Шаты абараза “Арханёл Міхаіл”, 1662 г., Фарны касьцёл, Наваградок.

11.Шаты абараза “Маці Божая Замілаваньне”, 1751 г., Барбарынская царква, Пінск.

12.Шаты абараза “Пакланеньне вешчуноў”, 18 ст., Дрысьвяты, Браслаўскі раён.

13.Шаты абараза “Ганна і Марыя з Хрыстом”, 18 ст., Касьцёл Найсьвяцейшага Сэрца Езуса, Пелішча, Камянецкі раён.

2.

3.

4.

This image shows a highly ornate, silver-colored metal mask or ceremonial headpiece, likely from a Central Asian or Persian tradition. The piece is characterized by its intricate relief carvings of floral and foliate patterns. It features a large, decorative crown at the top, a wide, ruffled collar, and a faceplate with multiple large, irregular cutouts. A small, circular, sun-like ornament is visible on the right side of the faceplate. The overall design is highly detailed and suggests a rich cultural heritage.

[illegible]

6.

7.

8.

9.

10.

11.

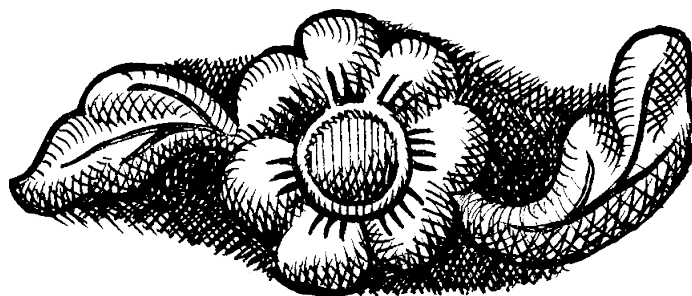

АПРАЦОЎКА МЕТАЛУ І ІНШЫЯ СПОСАБЫ ЎПРЫГОЖВАНЬНЯ АБРАЗОЎ

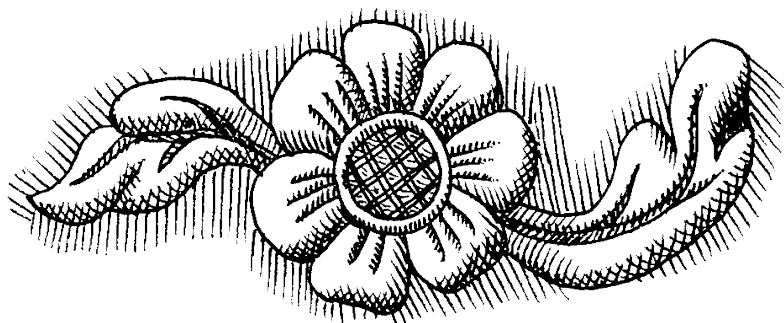
ліцьцё

расплаўлены мэтал залівалі ў рэльефную форму:

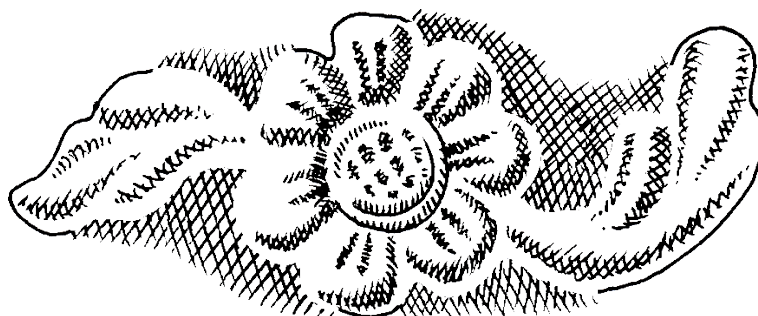
выбіўка

тонкі рэльеф, які выбіваўся на мэталічнай пласьціне:

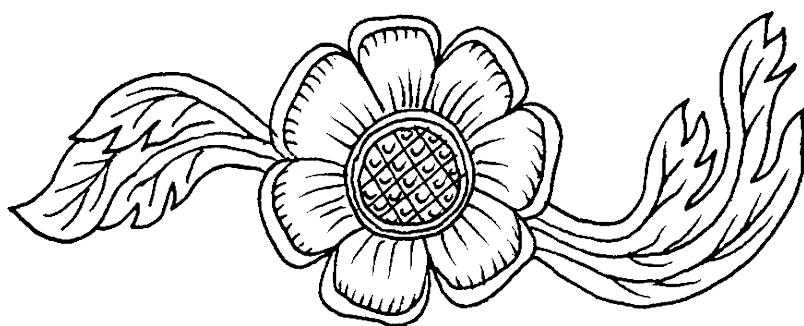

басма

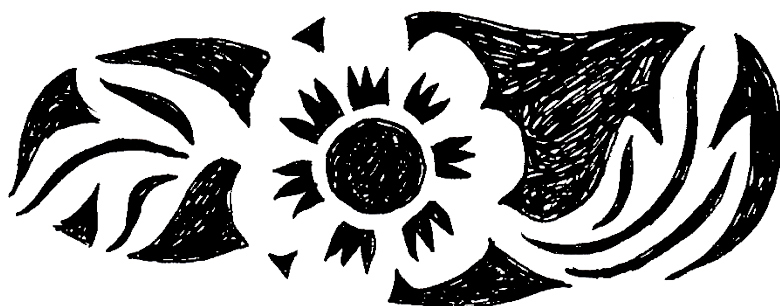
ручное цісьненьне на тонкіх лістах золата ці срэбра:

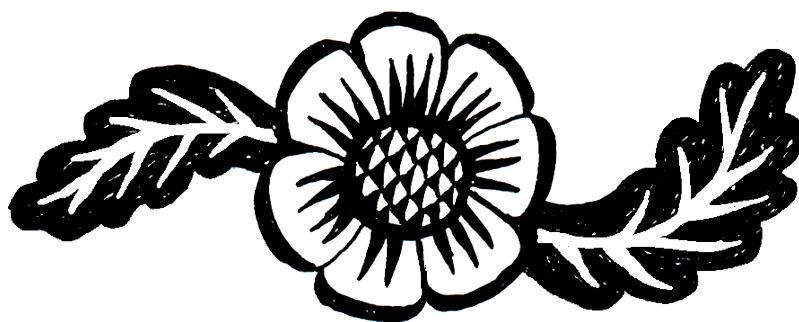
гравіроўка
“выдрапванне” рысунка:

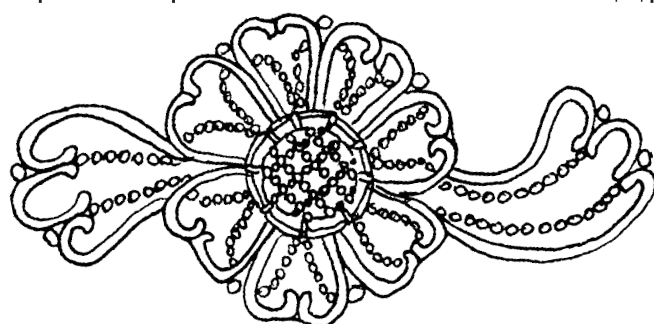
прасечка
надразаньне мэталічнай пласьціны:

чарненьне
маляваньне хімікатам, які зьмяняе колер металу на чорны:

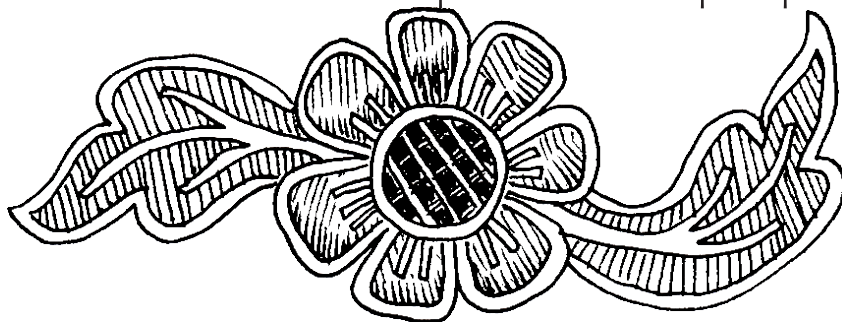

філігрань
ювэлірны арнамент з тонкага дроту:

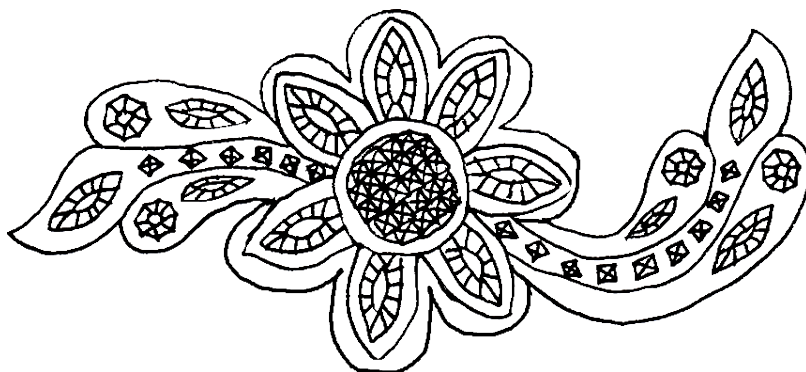
эмаль, альбо шкліво

запяканьне на мэтале каляровага непразрыстага шкла:

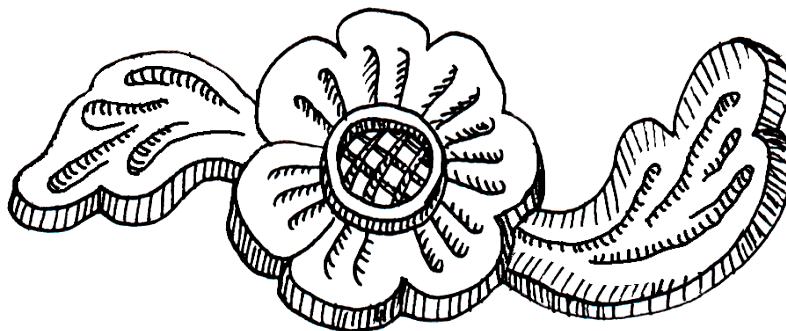
каштоўныя камяні

упрыгожваньне акцэнтамі і цэлымі арнамэнтамі:

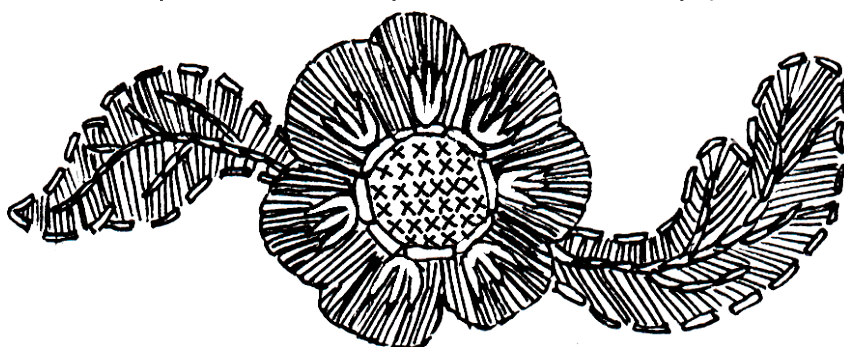
разьба па дрэве

рэльефы, якія маглі пакрывацца каштоўнымі мэталамі:

тэкстыль

маглі пакрывацца вышыўкай залатымі і срэбнымі ніткамі, бісерам, пацеркамі і шклярусам:

Шаты абраза Маці Божай Будслаўскай (абрыс)
Беларуская школа злотніцтва

Шаты маглі пакрываць выяву амаль цалкам, пакідаючы толькі твары й ручкі-ножкі. Маглі пакрываць толькі адзеньне сьвятых альбо толькі галаўныя ўборы ці німбы.

Абраз Маці Божай Будслаўскай пад шатамі (абрыс), каля 1598 г.

Выражце чорныя сілуэты й саму раму-шаты на старонцы 26. Накладзіце атрыманую "выцінанку" на старонку 27. Менавіта так раней надзявалі шаты на абразы. Самі абразы былі старанна прапісаныя, на іх не было "няскончаных" месцаў, якія проста хаваліся за ўпрыгажэньнямі.

ЧЫМ АСАБЛІВЫЯ ШАТЫ МАЙСТРОЎ БЕЛАРУСКАЙ ШКОЛЫ

Беларускія майстры густа пакрывалі абклады расьліннымі матывамі, як дэкаратыўнымі, так і натуралістычнымі: гваздыкамі, цюльпанамі, півонямі, ландышамі, мудрагеліста перавітымі паміж сабою.

Маці Божая зь Дзіцём (фрагмэнт і цэлыя шаты),
пасля 1751, Фарны касьцёл, Наваградак.

Выкарыстоўвалі кантраст высокага й нізкага рэльефаў, што давала адчуваньне аб'ёмнасьці фігур, разнастайнасьці матэрыялаў.

Маці Божая Адзігітрыя “Смаленская” (фрагмент і цэлыя шаты), 1774, Царква Маці Боскай Адзігітрыі, Дзісна.

У многіх вырабах майстры ўводзілі мясцовыя народныя арнамэнтальныя матывы, якія маюць дывановы малюнак.

Хрыстос Пантакратар (фрагмент і цэлыя шаты),
1767, Юраўская царква, Давыд-Гарадок.

АБКЛАДЫ З ФОЛЬГІ

Незаўсёды вернікі і верніцы мелі магчымасць купляць іконы, напісаныя прафесійнымі мастакамі і мастачкамі. Больш дасяжным варыянтам былі абразкі, друкаваныя з дапамогай старых і новых тэхнік.

Падчас забароны рэлігіі шырока распаўсюдзіліся фотаздымкі ікон, зробленыя на звычайны фотаапарат. Часта іх падфарбоўвалі характэрнымі жоўтым, пурпурным, чырвоным і блакітным колерамі.

Цяжка было таксама замовіць абклады для хатніх абразоў, і іх пачалі вырабляць вясковыя ўмельцы і ўмеліцы. Яны клалі аркушык іконкі ў цэнтр драўлянага **ківота** і ўпрыгожвалі дэкорам з размаітых матэрыялаў.

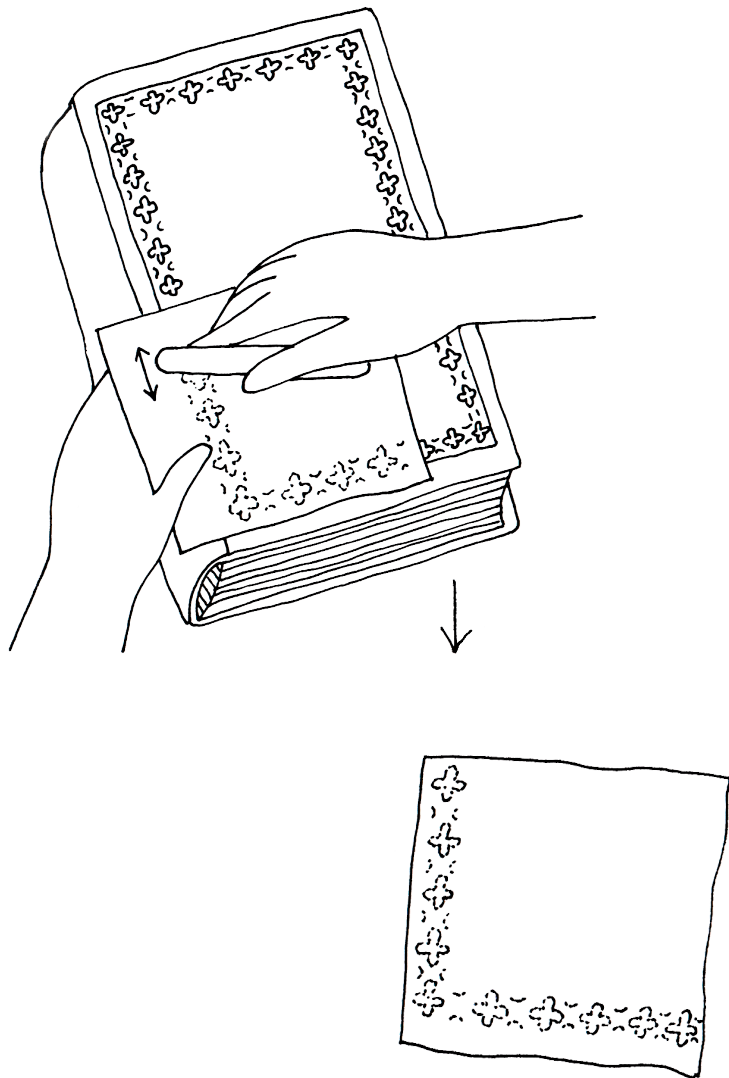
Вельмі часта майстры і майстрыхі карысталіся фольгай. Абклад з фольгі, найчасцей, складалася з багата аздобленых кутніх элементаў і больш простых бакавых.

Ківот – у праваслаўі так называецца зашклёная глыбокая рама або шапка для абразоў.

Фольгу апрацоўвалі ў розны спосаб:

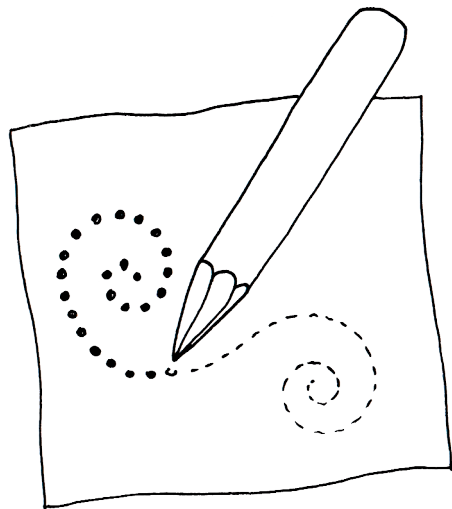

- прыціскалі да цвёрдых рэльефаў, якія адбіваліся на фользе:

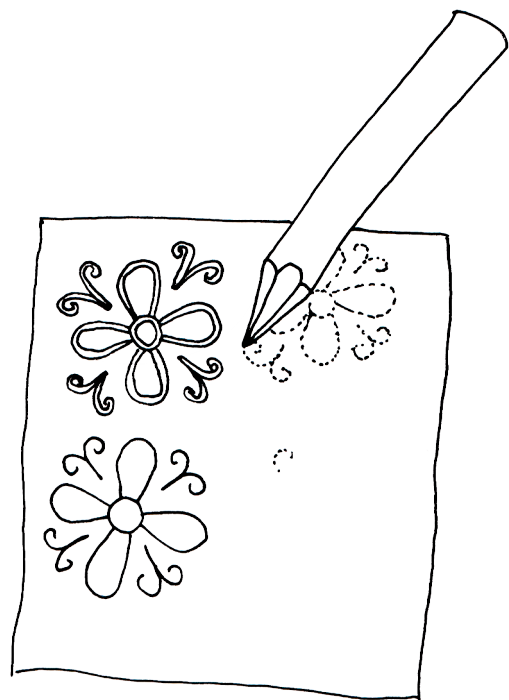

STVARAJ_BY

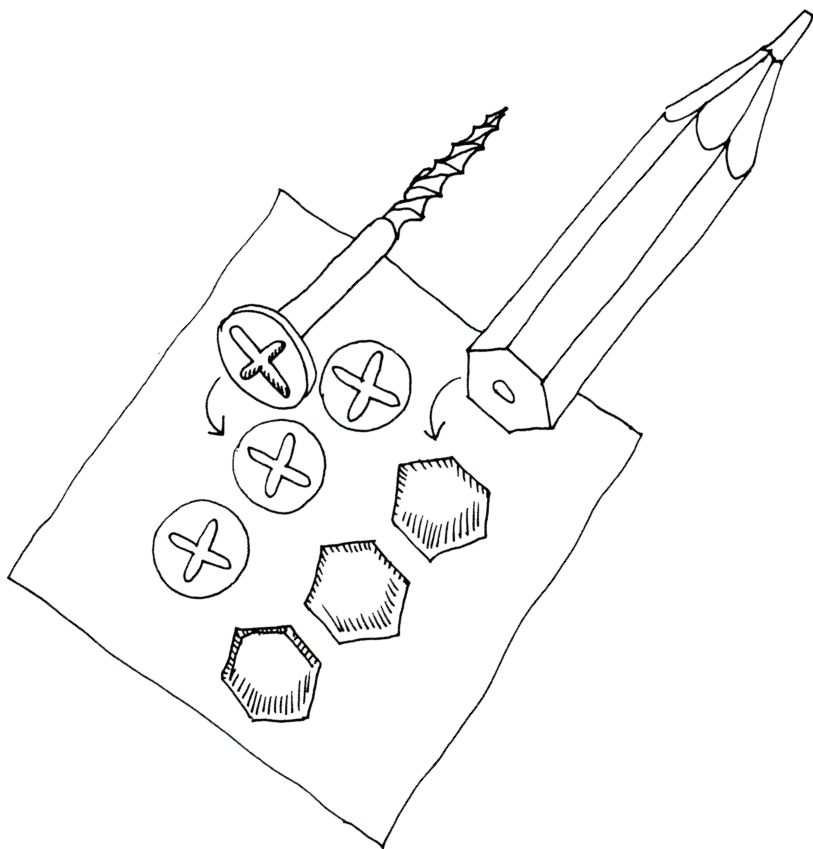
- Набівали арнамент маленькімі
кропачкамі:

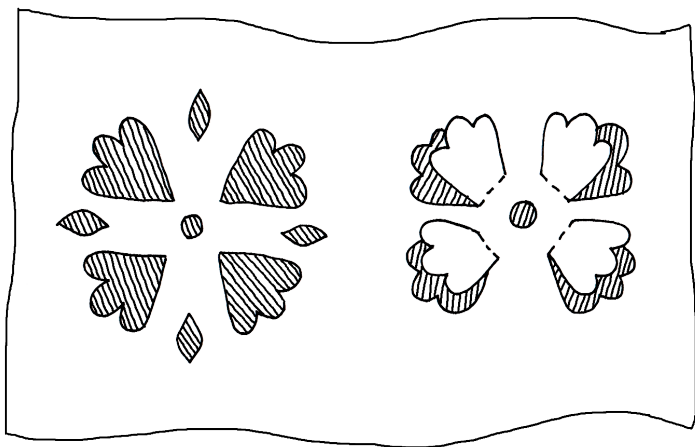
- Рысавалі і выціскалі арнамент палачкамі і алоўкамі рознай таўшчыні:

- Адбівалі на фользе адмыслова зробленыя штампы альбо тыльныя бакі інструментаў:

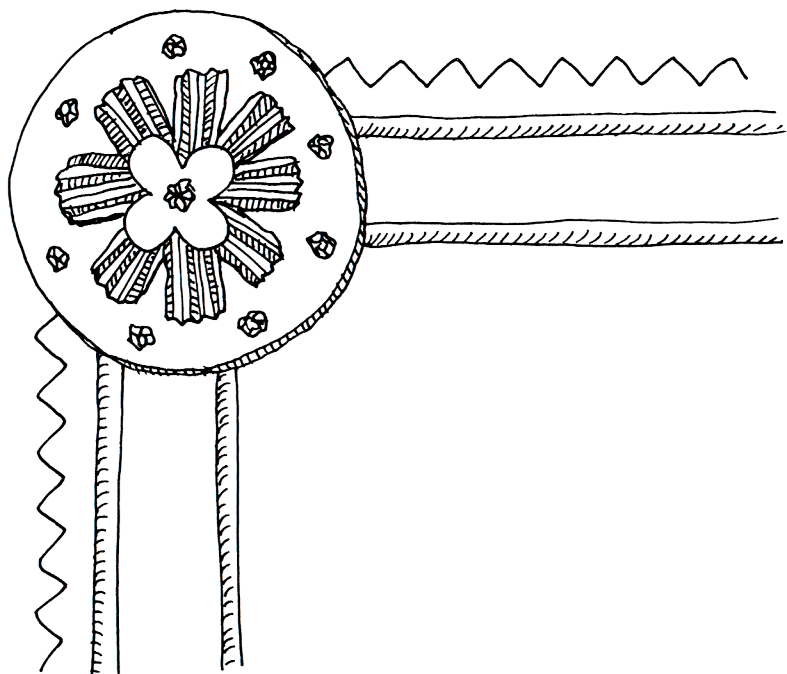

- Выціналі арнамент цалкам аль-
бо рабілі надрэзы і прыўзнявалі
элементы:

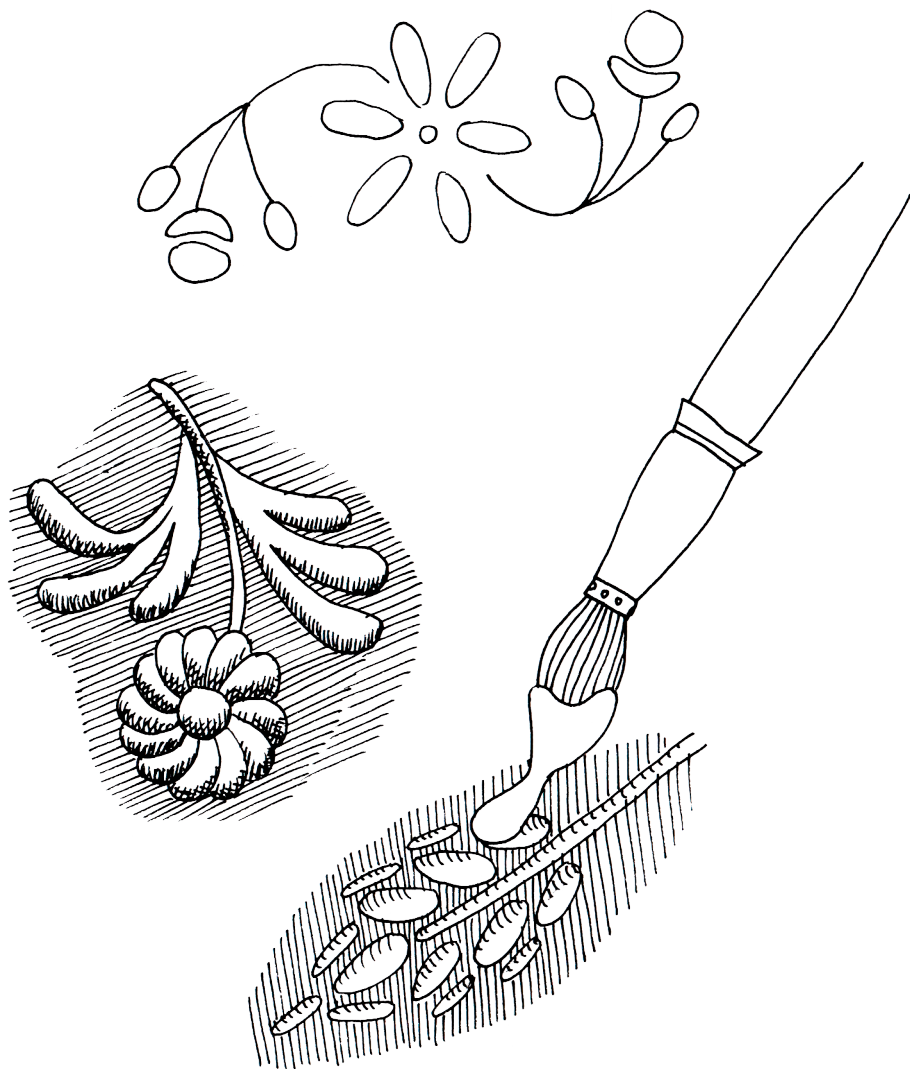

STVARAJ_BY

- Чаргавалі гладкую, складзеную і мятую паверхні:

- Малявалі арнамент лакамі і фарбамі. Колер наносілі на гладкую фольгу альбо на пукатыя і ўціснутыя элементы:

- Вельмі часта да абкладаў з фольгі дадавалі элементы з паперы і лубу*. Гэта былі півоні, хризантэмы, ружы і іншыя кветкі, лісточкі.

Паперу ўжывалі простую белую, пафарбаваную акварэллю і гуашшу, і гафраваную.

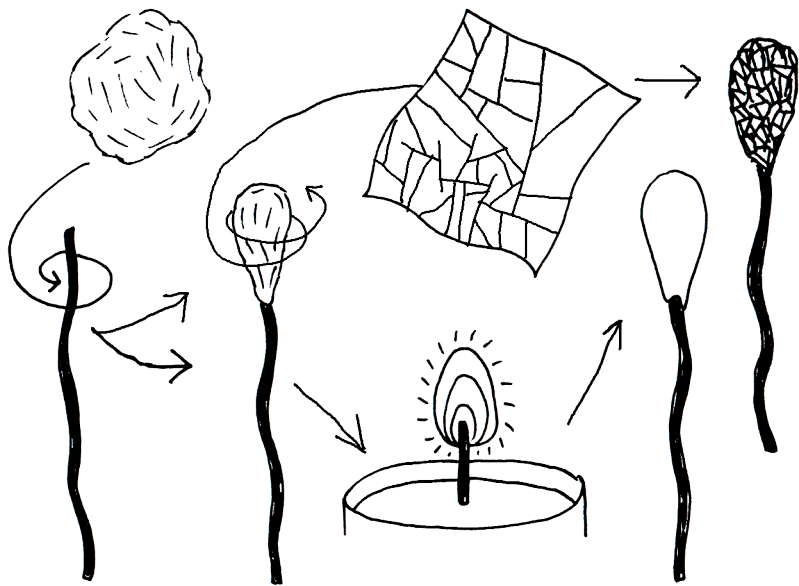
Часта папяровыя кветкі акулалі ў парафін альбо воск дзеля трываласьці формы і захаваньня колеру.

*Луб – тонкі пласт кары ліставага дрэва.

Да кветак зь лісточкамі дадавалі маленькія бубачкі і ягадкі, зробленыя наступным чынам: на канец дроту накручваўся кавалак ваты, яго акулалі ў парафін ці воск альбо абкручвалі фольгай.

Расьлінныя элементы зьбіраліся на нітку, цьвічок альбо дрот.

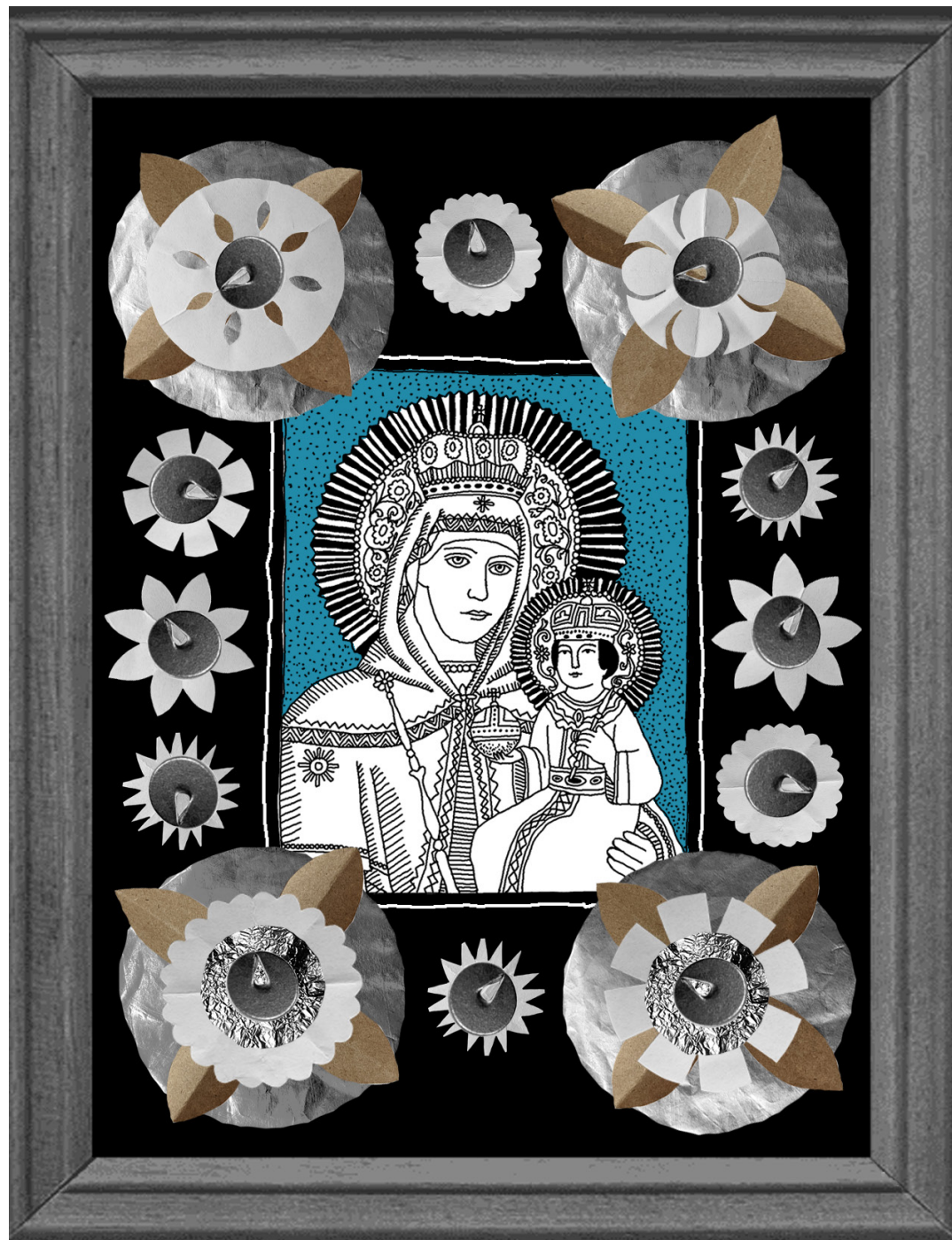
- Зь цягам часу ў самаробныя абклады сталі дадаваць штучныя пластыкавыя кветкі і элементы, выразаныя з паштовак: анёлаў, кветкі.

- Таксама дадавалі мішуру для
калядных ялінак.

- Усе гэтыя упрыгажэньні мацаваліся да абразоў з дапамогаю дробных цэвікоў, клея, а часам звычайнымі запінкамі і шпількамі, якія становіліся часткаю арнаментальнага ладу абкладаў:

Народныя майстры і майстрыхі выкарыстоўвалі любыя матэрыялы, якія падаваліся ім прыгожымі: шпалеры, накрыўкі ад бутэлек малака, мох, сухія лісточкі. Таму кожны самаробны ківот – унікальны.

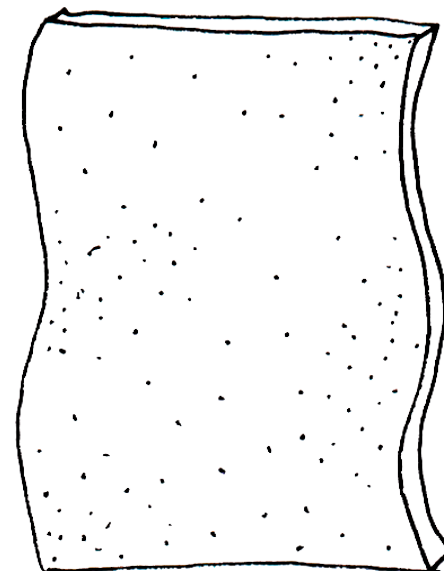
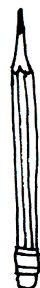
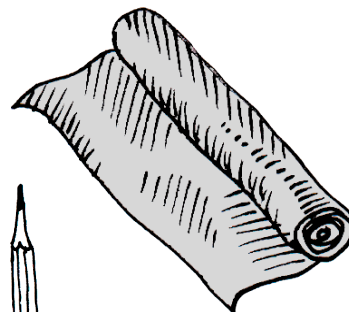
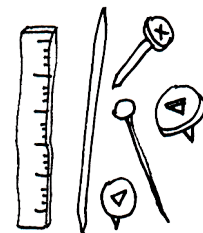
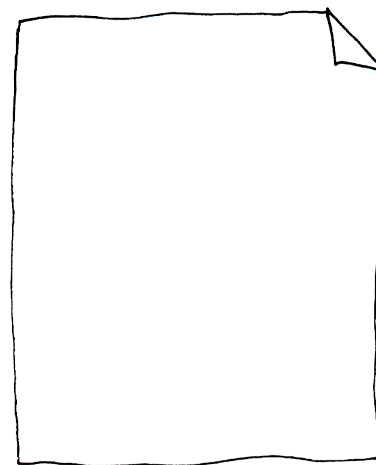

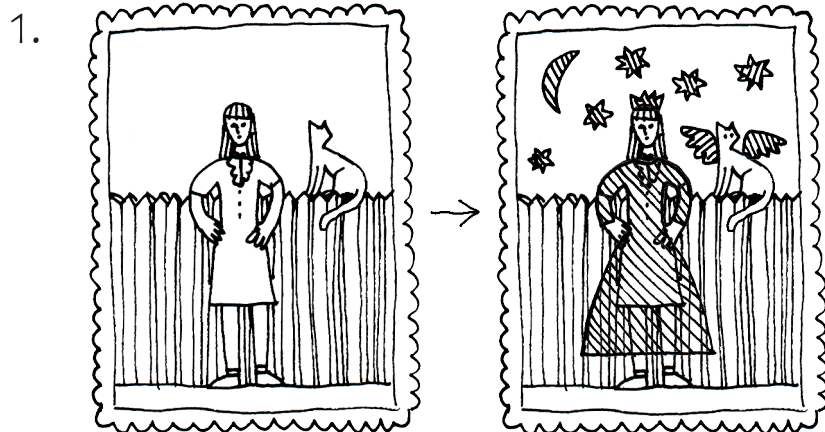
ЯК ЗРАБІЦЬ

КАЛАЖ З ФОЛЬГИ

Вам спатрэбяцца:

- малюнак на паперы альбо фотаздымак,
- фольга,
- паўпразрыстая папера (калька),
- аловак альбо ручка,
- кавалак скуры, лінолеуму альбо іншай паўмяккай матэрыі,
- невялікія спадручныя інструмэнты,
- нажніцы,
- клей.

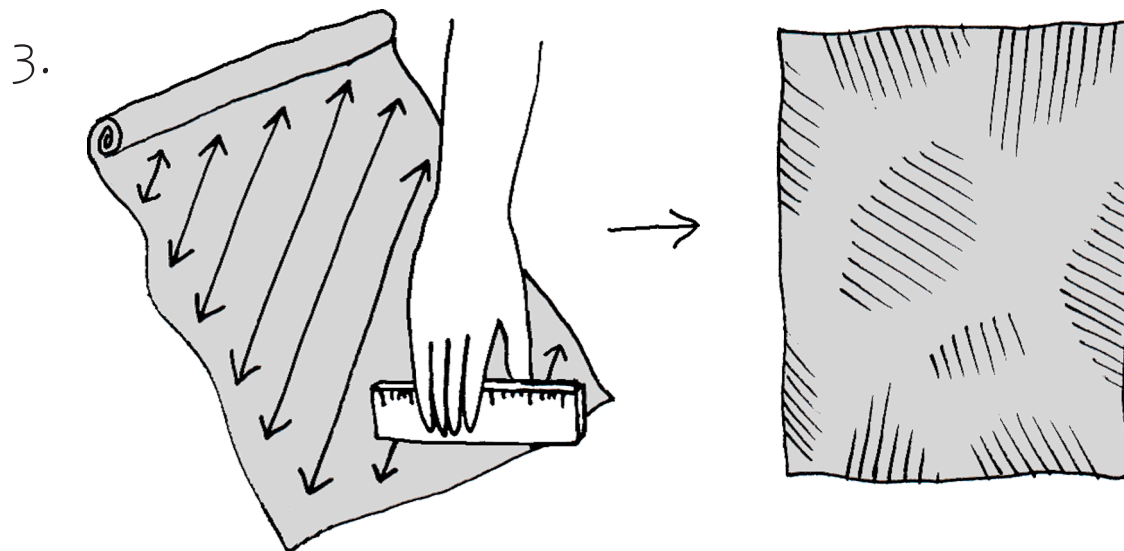
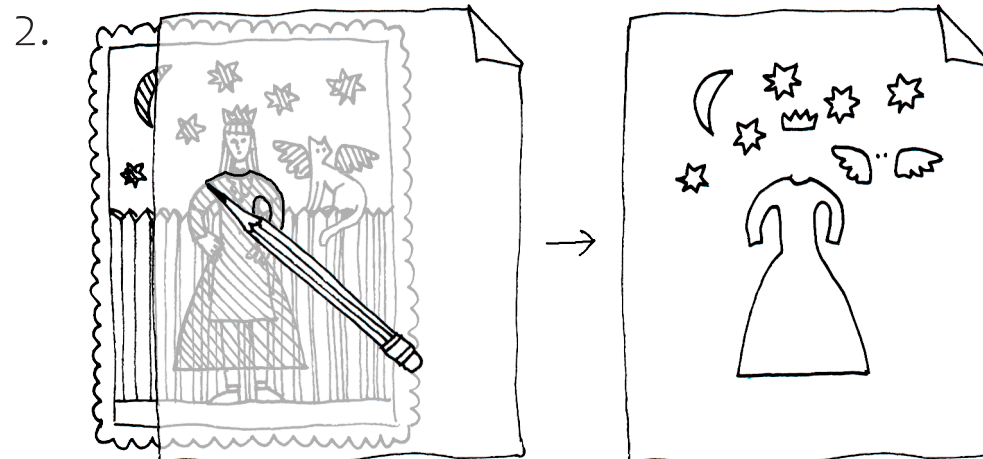

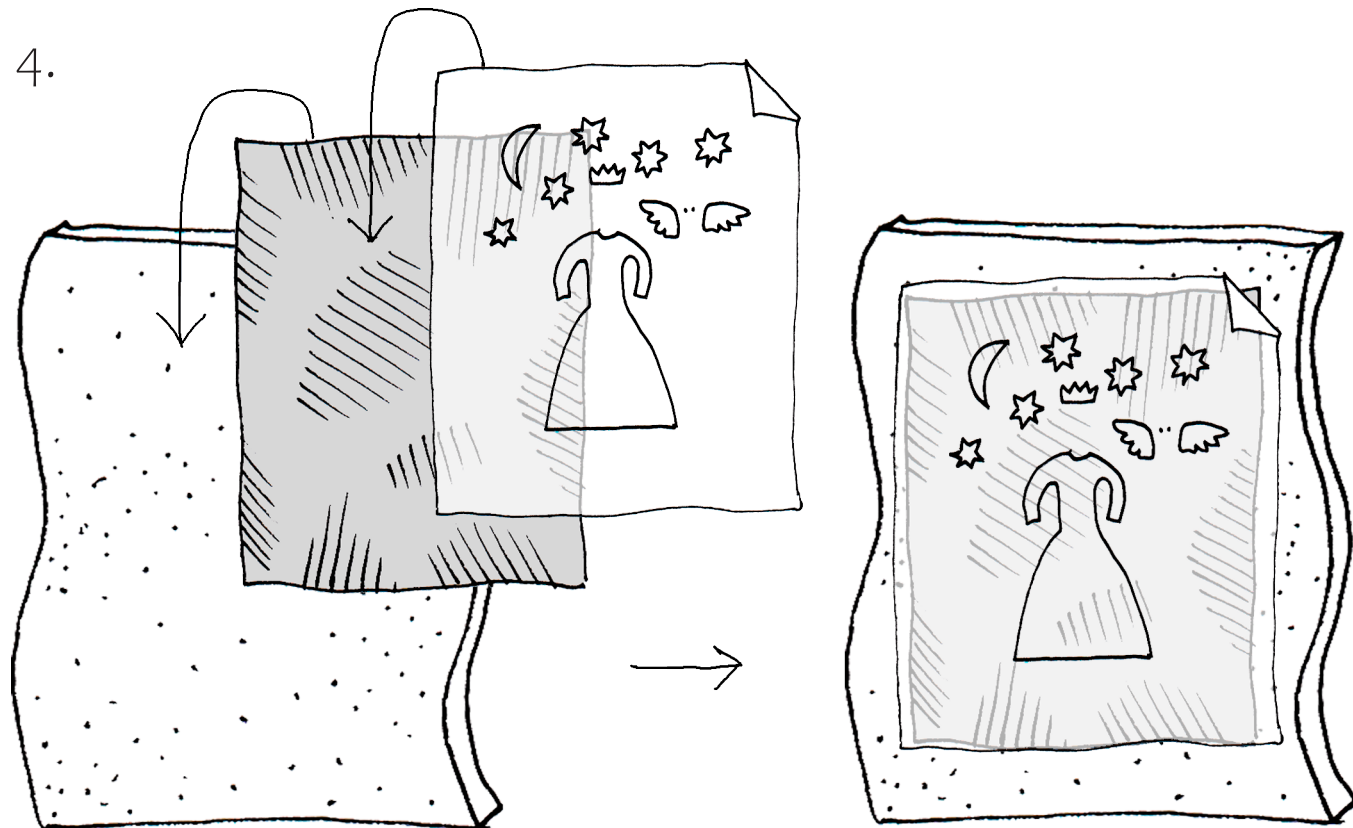
1.Разглядзіце малюнак (фота) і вырашыце, якія элементы альбо якія часткі фону вы будзеце пакрываць дэталлямі з фольгі.

2.Абрысуйце на асобным аркушы паўпразрыстай паперы гэтыя дэталі.

3.Разгладзьце фольгу.

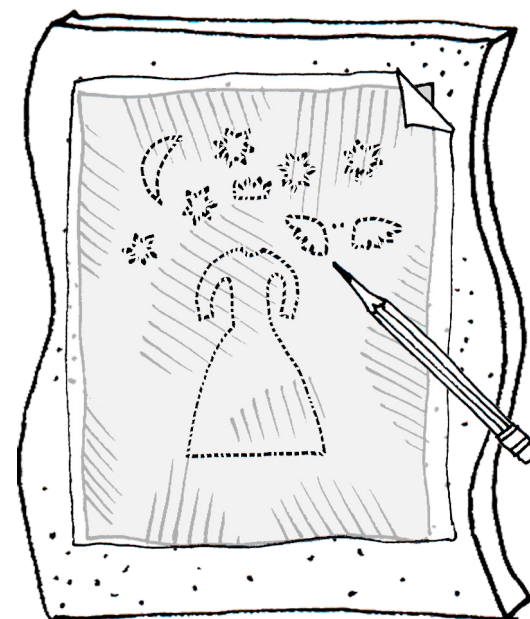
4.

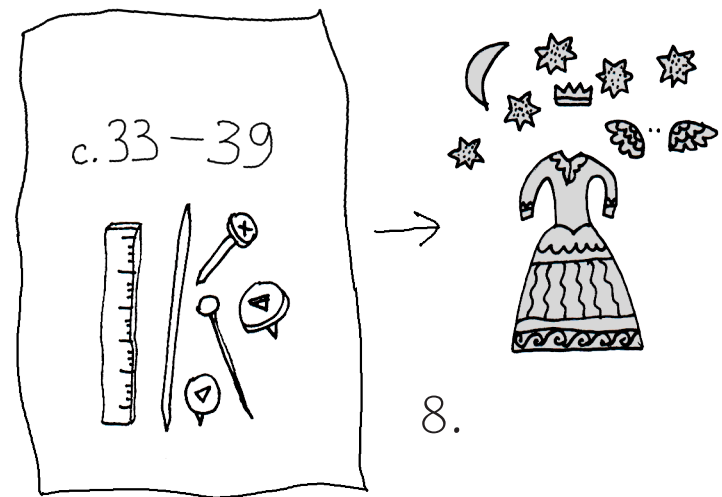
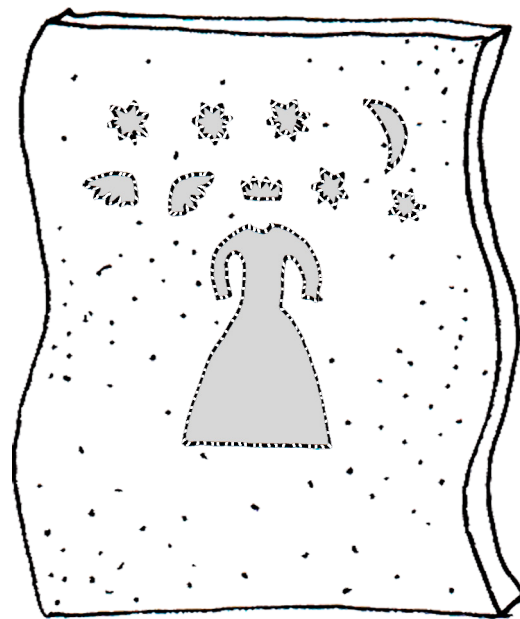
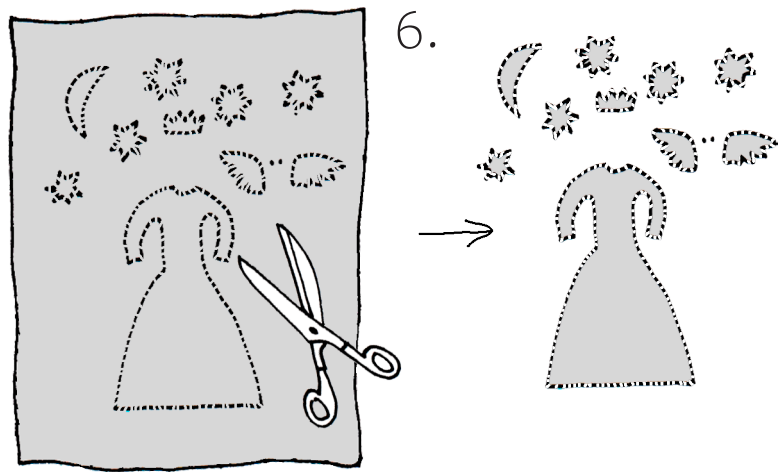

4. Пакладзіце фольгу на паўмяккую падкладку. Наверх пакладзіце аркуш зь сілуэтамі дэталей.

5. Абвядзіце вастрыём сілуэты дэталей, каб тыя адбіліся на фользе.

5.

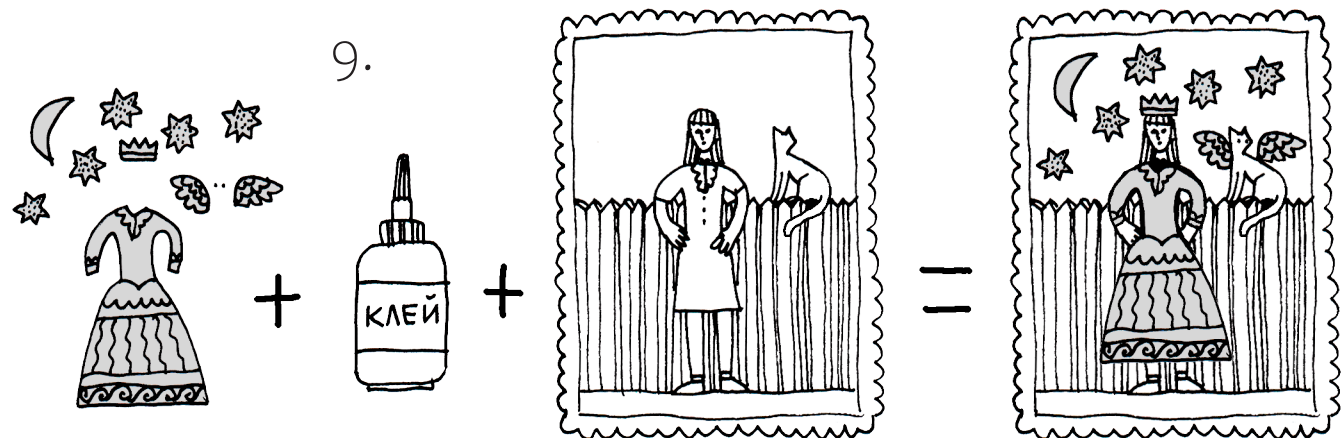

6.Выражце дэталі з фольгі.

7.Пакладзіце перагорнутыя дэталі на падкладку.

8.Нанясіце на дэталі дэкор любым са спосабаў са старонак 33 – 39

9. Наклейце дэталі з фольгі на малюнак альбо замацуйце іх рамкай.

Калаж гатовы!

STVARAJ_BY

Аздобы ікон, зробленыя вясковымі майстрамі і майстрыхамі – гэта вельмі мала даследаваны кірунак народнага мастацтва. Ён спалучае тэхнікі мастацкай апрацоўкі металу, папяровай пластыкі, выцінанкі і калажа.

Калі ў вас захаваліся гэтыя крохкія творы мастацтва – пастарайцеся іх зьберагчы!

